

اطلاعات علمی

**پایان نامه کارشناسی ارشد رشته : حقوق
گرایش : جزا و جرم شناسی**

**عنوان: بررسی مجازات زندان و اثر آن بر کاهش
یا افزایش جرایم در ایران**

استاد راهنما :

دکتر عباسقلی انصاری

استاد مشاور :

دکتر محمد امینی

طلبه :

یعقوب شادمند

تابستان ۱۳۹۰

تقدیر و تشکر :

با تقدیر و سپاس به درگاه خداوند متعال که توفیق تدوین این رساله را نصیبم فرمود . بر خود لازم و واجب می دانم از تمامی عزیزان به ویژه اساتید محترم جناب آقایان دکتر عباسقلی انصاری (استاد محترم راهنما) و دکتر محمد امینی (استاد محترم مشاور) و استاد محترم داور دکتر فنایی و همچنین از جناب حجت الاسلام و المسلمین آقای سید محمد حسینی نژاد مدیر محترم آموزش قضات روحانی که در ارتقاء سطح علمی همکاران قضایی تلاش بی وقفه داشته اند سپاسگذاری نمایم . ونیز لازم می دانم از خانواده و فرزندان عزیزم که این موفقیت در سایه همکاری آنان بوده است قدردانی نمایم .

یعقوب شادمند

تقدیم :

به محضر حضرت ولی عصر (ارواحنا له الفداه)

و به روح پدر عزیزم و خدمت مادر گرامی

آنان که طریق علم را برایم هموار و عشق به عدالت را در
وجودم شعله ور ساختند.

یعقوب شادمند

بسمه تعالی

معاونت آموزشی - اداره کل تحصیلات تکمیلی

تاریخ :

شماره:

پیوست :

« فرم چکیده پایان نامه »

مشخصات پایان نامه :

نام طلبه : یعقوب نام خانوادگی : شادمند کد تحصیلی : ۸۴۱۱۴۸ رشته تحصیلی : حقوق گرایش : جزا و جرم شناسی

محل تحصیل : قم عنوان پایان نامه : بررسی مجازات زندان و اثر آن بر کاهش یا افزایش جرایم در ایران

استاد راهنما : دکتر عباسقلی انصاری استاد مشاور : دکتر محمد امینی تاریخ دفاع : ۱۳۹۰/۶/۱۴

کلید واژه ها : مجازات ، زندان ، جرایم ، حقوق ، فقه تعداد منابع : ۷۲

متن چکیده :

ضرورت پژوهش حاضر با عنوان : « بررسی مجازات زندان و اثر آن بر کاهش یا افزایش جرائم » با هدف ارزیابی و تعیین میزان اثر آن بر کاهش یا افزایش جرائم مسلم به نظر می رسد. این تحقیق ضمن بررسی اصل زندان و مشروعیت آن از دیدگاه قرآن و سنت و ... مفاهیم ، انواع زندان و گسترش آن در سیر تحولات کیفری ، به نتایج تربیتی و اثرات آن در اصلاح و تربیت مجرمین می پردازد. جامعه و حاکمان چاره ای جز برخورد قاطع با افرادی که امنیت دیگران و جامعه را به خطر می اندازند ندارد و از ابزارهای مختلفی استفاده می کنند تا فرد خطر آفرین دست از کج روی خود بردارد و به تناسب جرم مجازات شود. یکی از ابزارها زندان و مجازات زندان است ولی در عین حال زندان برای انتقام از زندانی نیست و اسلام نیز در اجرای مجازات زندان به اهداف عالی آن که تربیت انسانهاست می اندیشد. از اینرو بجاست تا ببینیم به چه میزان و درباره چه کسانی از این مجازات باید استفاده شود و آیا بیشترین اثرات آن اصلاحی و بازدارندگی است یا در خیلی موارد پیامد های منفی و افزایش جرائم را به دنبال خواهد داشت که از جمله آن بزه کاری همسر و فرزندان زندانی ، زمینه ساز گرایش آنان به اعمالی چون اعتیاد ، خرید و فروش مواد مخدر ، فرار از منزل و مدرسه می باشد.

نام و نام خانوادگی استاد راهنما و امضاء : نام و نام خانوادگی مشاور اول و امضاء : نام و نام خانوادگی مشاور دوم و امضاء :

فهرست مطالب

عنوان

کلیات

مقدمه	۲
هدف تحقیق	۳
پیشینه تحقیق	۳
روش تحقیق	۳

بخش اول : پیشینه تاریخی زندان

فصل اول :تاریخچه زندان و علت پیدایش آن	۵
گفتار اول : زندان در اروپا	۶
الف – قرون وسطی	۶
ب – عصر روشنگری	۷
گفتار دوم : زندان در ایران	۸
الف – زندان در ایران قبل از اسلام	۸
ب – اسلام تا مشروطیت	۹
ج – از مشروطیت تا عصر حاضر	۱۰

- گفتار سوم : دلایل موافقان و مخالفان زندان ۱۰
- الف – دلایل موافقان ۱۰
- ب – دلایل مخالفان ۱۱
- فصل دوم : زندان از منظر قرآن و سنت ۱۸
- گفتار اول : قرآن ۱۸
- الف – مفهوم زندان از زبان قرآن کریم ۱۸
- ب – مشروعیت زندان از دیدگاه قرآن ۲۶
- گفتار دوم : مشروعیت زندان از دیدگاه سنت ۳۹
- الف – سنت قولی ۴۱
- ب – سنت عملی ۴۳
- فصل سوم : زندان از دیگر منظر ها ۴۶
- گفتار اول : مشروعیت زندان از دیدگاه اجماع ۴۶
- گفتار دوم : مشروعیت زندان از دیدگاه عقل ۴۷
- گفتار سوم : زندان از دیدگاه حکومت های اسلامی ۴۹
- گفتار چهارم : جایگاه زندان در سیاست کیفری جهان معاصر ۵۲

بخش دوم : مجازات و جایگاه زندان در آن

فصل اول : مفهوم مجازات و طبقه بندی آن	۵۶
گفتار اول : مفهوم لغوی مجازات	۵۶
گفتار دوم : مفهوم قانونی مجازات	۵۶
گفتار سوم : طبقه بندی مجازات	۵۷
الف - طبقه بندی مجازات بر اساس درجه آنها	۵۷
ب - طبقه بندی مجازات بر حسب نوع مجازات	۵۸
ج - طبقه بندی مجازات ها به اعتبار موضوع و خصیصه آنها	۵۹
فصل دوم : سیر تحول مجازات ها	۶۰
گفتار اول : دوره انتقام	۶۰
گفتار دوم : دوره قصاص	۶۱
گفتار سوم : دوره تاوان	۶۱
گفتار چهارم : دوره وضع عمومی	۶۲
فصل سوم : اهداف مجازات ها و شرایط اجرای آن از نظر شرع	۶۵
گفتار اول : اهداف مجازات ها	۶۵
الف - پیشگیرانه عمومی مجازات ها	۶۵
ب - پیشگیرانه خصوصی (فردی) مجازات ها	۶۶

- ج - مجازات تلافی برای تسکین افکار عمومی ۶۶
- گفتار دوم : شرایط اجرای مجازات ها از نظر شرع ۶۷
- الف - تدوین بر اساس شرع ۶۷
- ب - توان باز دارندگی ۶۷
- ج - رعایت صلاح جامعه ۶۸
- د - اختیار حاکم ۶۸
- ه - اصلاح بزه کار ۶۹
- فصل چهارم : زندان از دیدگاه قوانین جاریه و مدونه کشور ۷۱
- فصل پنجم : انواع مجازات در قانون مجازات اسلامی و جایگاه زندان در میان کیفرها ۸۵
- گفتار اول : انواع مجازات در قانون مجازات اسلامی ۸۵
- گفتار دوم : زندان جزو کدام یک از اقسام مجازات است ۸۷
- بخش سوم : مفاهیم زندان و انواع آن
- فصل اول : مفاهیم متعدد از زندان ۹۰
- گفتار اول : مفهوم زندان در ادبیات فارسی ۹۰
- گفتار دوم : مفهوم زندان در زبان عربی ۹۰
- گفتار سوم : زندان در ادبیات فقهی و حقوقی ۹۱

- گفتار چهارم : مفهوم قانونی زندان ۹۱
- گفتار پنجم : انواع زندان ۹۴
- الف - حبس موقت ۹۴
- ب - حبس تکدیری ۹۴
- ج - حبس با کار ۹۴
- د - حبس ابد ۹۵
- گفتار ششم : انواع زندان ها در جمهوری اسلامی ایران ۹۵
- الف - زندان بسته ۹۵
- ب - زندان نیمه باز ۹۶
- ج - زندان باز ۹۶
- د - بازداشتگاه ۹۸
- ه - کانون اصلاح و تربیت ۹۸
- و - مرکز اقدامات تأمینی و تربیتی ۹۸
- ز - مجتمع حرفه آموزی و کار درمانی (اردوگاه) ۹۸
- فصل دوم : تحولات کیفری ، زندگی و فرهنگ زندان ۹۹
- گفتار اول : تحولات کیفری و گسترش زندان ۹۹

- بند اول : مکاتب کلاسیک ۹۹
- الف - مکتب کلاسیک ۱۰۰
- ب - مکتب نئوکلاسیک ۱۰۱
- بند دوم : مکتب تحقیقی ۱۰۲
- بند سوم : مکتب دفاع اجتماعی ۱۰۳
- گفتار دوم : انواع زندگی و فرهنگ زندان ۱۰۵
- الف - انواع زندگی زندان ۱۰۵
- ۱ - زندگی نباتی زندان ۱۰۵
- ۲ - زندگی حیوانی زندان ۱۰۶
- ۳ - زندگی انسانی زندان ۱۰۸
- ب - فرهنگ زندان ۱۰۹
- ۱ - فرهنگ در سطح فردی ۱۰۹
- ۲ - فرهنگ در سطح جمعی ۱۱۰

بخش چهارم : اثرات زندان

- فصل اول : نتایج تربیتی اعمال مجازات زندان ۱۱۲
- گفتار اول : وظیفه اساسی سازمان زندان ها ۱۱۲
- گفتار دوم : تعریف اصلاح و تربیت در زندان و اهداف آن ۱۱۳
- گفتار سوم : اثرات زندان بر کاهش جرم و اصلاح و تربیت زندانیان ۱۱۴
- گفتار چهارم : ارزیابی کیفر زندان ۱۱۵
- الف - اعمال مجازات و تنبیه ۱۱۵
- ب - جنبه تهریبی و ترذیلی زندان ۱۱۵
- ج - امکان بازسازی و خود سازی مجرم ۱۱۶
- فصل دوم : تشکیل پرونده شخصیتی محکومین ۱۱۷
- گفتار اول : طرز تشکیل پرونده شناسائی شخصیت بزه کاران ۱۱۷
- گفتار دوم : طرز شناسائی شخصیتی زندانیان در ایران ۱۲۲
- گفتار سوم : نمونه تشکیل پرونده محکومین ۱۲۵
- فصل سوم : نقش مجازات های بدیل حبس در اصلاح و تربیت مجرمین ۱۳۶
- گفتار اول : مجازات جایگزین زندان ۱۳۶
- گفتار دوم : اعمال مجازات های جایگزین ۱۳۸
- الف - جریمه نقدی بجای زندان ۱۳۸

- ب - شلاق بجای زندان ۱۳۹
- ج - خدمات اجتماعی توأم با نظارت بجای زندان ۱۳۹
- د - تعهد درمانی بجای زندان ۱۴۰
- ه - استفاده از جایگزین ۱۴۱
- و - تحدید اعمال بعضی حقوق بجای زندان ۱۴۱
- فصل چهارم : حبس زدایی و تأکید بر مجازات های جانشین در حفظ کیان خانواده مجرمین و جامعه ۱۴۲
- گفتار اول : زندان زدایی از قانون ۱۴۲
- گفتار دوم : زندان منافات با اصل شخصی بودن مجازات ها ۱۴۵
- الف - مشکلات عاطفی اعضای خانواده ۱۴۵
- ب - مشکلات مالی اعضای خانواده ۱۴۵
- ج - مشکلات اخلاقی و کمین گاه های موجود ۱۴۶
- گفتار سوم : پیامدهای اجتماعی زندان ۱۴۷
- فصل پنجم : مضرات اصرار توسیعی به محکومیت زندان ۱۴۹
- گفتار اول : مضرات فردی ۱۴۹
- الف - مکان بدآموزی ، ستیزه جویی و بهانه طلبی ۱۴۹

- ب - بیکار شدن افراد فعال جامعه و استقبال افراد ولگرد و بیکار ۱۵۰
- ج - زوال حس مسئولیت و سوق دادن زندانی به تن پروری ۱۵۱
- د - افتخار آمیز بودن زندان برای مجرمین حرفه ای ۱۵۱
- و - عدم موفقیت در پیشگیری یا ارباب خاص ۱۵۲
- ز - مکان ابتلاء به بیماری های خطرناک ۱۵۲
- ح - تعلق اغلب محکومان به زندان به طبقه های فقیر جامعه ۱۵۲
- ط - خطرناک نبودن اغلب محکومان ۱۵۲
- گفتار دوم : مضرات اجتماعی ۱۵۳
- الف - ایجاد هزینه برای جامعه و دولت ۱۵۳
- ب - درگیر شدن نیروهای اجتماعی به کارهای نامفید ۱۵۳
- ج - بی بهره ماندن از نیرو های کار آمد ۱۵۳
- گفتار سوم : مکانیسم های دفاعی که در زندانیان به مرور شکل کی گیرد ۱۵۴
- الف - دلیل تراشی ۱۵۴
- ب - فرا افکنی ۱۵۴
- ج - رجعت ۱۵۴
- د - اندیشه های غالبی ۱۵۴

فصل ششم: نقش بازآموزی، آموزشهای تربیتی و تخصصی و اشتغال زندانیان در

کاهش جرایم ۱۵۶

گفتار اول: آموزش و پرورش زندانیان ۱۵۶

الف - سوادآموزی ۱۵۶

ب - آموزش ابتدایی، راهنمایی و متوسطه ۱۵۶

ج - آموزش عالی ۱۵۷

د - ترویج ورزش ۱۵۷

ه - اقدامات فرهنگی، هنری و مذهبی ۱۵۷

گفتار دوم: اهمیت آموزش و اشتغال ۱۵۹

گفتار سوم: نتیجه گیری و پیشنهادات ۱۶۲

الف - نتیجه گیری ۱۶۲

ب - پیشنهادات ۱۶۳

منابع تحقیق ۱۶۶

کلیات :

مقدمه

هدف تحقیق

پیشینه تحقیق

روش تحقیق

بسم الله الرحمن الرحيم

«الحمد لله رب العالمين والصلاة والسلام على سيدنا محمد وآله الطاهرين»

مقدمه :

برای مقابله با فرد ناسازگار و کسی که برای دیگران و حقوق آنان و جامعه حرمتی قائل نیست ، باید برخورد صورت گیرد که زندان یکی از برخوردهایی بوده که رهبران جامعه و حکام برای فرد خاطی در نظر گرفته اند. در واقع زندان محلی است برای تنبیه بزه کار و هشدار برای دیگران. زندان برای اصلاح و تأدیب زندانیست تا

به خود آمده و با خودسازی در جامعه و در کنار دیگر افراد به زندگی عادی خود ادامه دهد. حبس بعنوان یک عامل باز دارنده از قدیم الایام مورد استفاده حکومت ها بوده است و با آمدن دین مبین اسلام و بیان اهمیت اصلاح و تربیت افراد ، استفاده صحیح از این عامل بازدارنده در جامعه جایگاه خویش را پیدا نمود.

برقراری کیفر زندان در زمان پیامبر اکرم (ص) و گسترش آن در زمان خلافت خلفا و امامت امام علی (علیه السلام) بر کسی پوشیده نیست و در طول تاریخ همواره مورد توجه بوده است و مقررات خاصی را برای اجرای آن در نظر گرفته اند. در مکتب اسلام و جهان بینی اسلامی زندان اصل نیست بلکه استثناء بر اصل است چرا که انسان در نظام آفرینش و در منظر آفریدگار هستی دارای جایگاه رفیع و بلندی است افضل و اشرف مخلوقات در بین آفریده های خداوند متعال به شمار می آید.

آنچه قابل توجه هست این است که با اختصاص بخشی از بودجه و درآمد کشور برای امر زندان و زندانی و در عین حال در هاله ای از ابهام بودن اینکه اثر آن کاهش جرائم یا افزایش آن را به دنبال دارد ، مشکل بعدی خانواده فرد زندانی در غیاب اوست که با مشکلات عدیده روبرو می شوند. از آنجا که یکی از وظایف قوه قضائیه مجازات مجرمین است و در حال حاضر زندان از مهمترین مجازات جرایم متفاوت به شمار می رود ، بنابراین باید دید محیط زندان و تأثیر آن بر زندانی تا چه اندازه بوده و آیا کاهش جرایم را به دنبال دارد یا گاه شاهد افزایش جرایم می باشیم . همین نکته از جمله عواملی است که سبب انتخاب این موضوع گردیده است و پژوهش حاضر با استفاده از تازه ترین تحقیقات ، کتاب ها و دست آورد های علمی در نهایت دنبال همین مطلب می باشد. امید است پژوهش کنونی در جریان رسیدگی به پرونده ها درباره اینکه به چه میزان و در خصوص چه کسانی از این مجازات باز دارنده استفاده شود راه گشا باشد.

هدف تحقیق :

نظر به اینکه اعمال و افکار انسان هدفمند می باشد و در انتخاب و گزینه های انسان هدف و غرض نهفته است در موضوع پایان نامه که بررسی مجازات زندان و اثرات آن است با ارزیابی و تعیین سطح آن این هدف دنبال

می شود که زندان چگونه جایی است ، آیا مجازات زندان تنها نقش بازدارندگی دارد و یا نسبت به برخی مجرمین به تشدید تمایل به ارتکاب جرم می انجامد و در نهایت افزایش جرایم را به دنبال خواهد داشت.

پیشینه تحقیق :

پیرامون مجازات زندان و اثرات آن کتاب و تحقیق مستقل تحت این عنوان بدست نیامد. لذا از آنجا که زندان از اولین مراحل اثبات بزه به فرد محکوم علیه مقرر می گردد بجاست تا مجازات زندان و اثر آن بر کاهش یا افزایش جرایم مورد بررسی و ارزیابی قرار گیرد.

روش تحقیق :

پژوهش حاضر نظری و کاربردی است و در آن از روش های استدلالی و تحلیل عقلی و توصیف بر پایه مطالعات کتابخانه ای و بعضاً مقالات در جهت بیان مسئله استفاده شده است و سعی شده است تا از مطالب و گفتار بزرگان فن بهره کافی گرفته شود و در نهایت ضمن بررسی اطلاعات موجود در این زمینه به تجزیه و تحلیل موضوع پرداخته شده است.

بخش اول :

پیشینه تاریخی زندان

فصل اول: تاریخچه زندان و علت پیدایش آن

«هیچ کس نمی تواند تاریخ دقیقی برای تاسیس نخستین زندان در دنیای بشریت ذکر کند زیرا این مساله تقریباً به قدیمی ترین ایام که زندگی اجتماعی بشر شروع شده باز می گردد و از آن روز که حکومتی بوجود آمد ظاهراً زندانی نیز وجود داشت، بلکه غیر از حکام، افراد دیگری نیز برای خود زندان های خصوصی داشتند. مالکان جبار و ارباب های ظالم برای تنبیه رعایای خود زندان هایی درست کرده بودند و گاه آنها را در جایگاه حیوانات زندانی می کردند و هم ردیف آنها قرار می دادند. حتی ممکن بود پدری از دست فرزندش ناخشنود باشد و آزادی او را به عقیده خودش برخلاف مصلحت ببیند و برای تنبیه فرزند مدتی کوتاه یا ندرتا طولانی او را در منزل زندانی کند. علت پیدایش زندان ظاهراً از سه امر سرچشمه گرفته است.

نخست، عشق انسان به مساله آزادی و اینکه سلب آن شکنجه ای دردناک برای او محسوب می شد. لذا به عنوان تنبیه از آن استفاده می کردند. دیگر اینکه گاه آزادی بعضی از انسان ها مانند سارقین مسلح و جانیان خطرناک برخلاف مصلحت اجتماع بوده و به همین دلیل آنها را می گرفتند و در گوشه ای به زندان می افکندند تا ضرر آنها به اجتماع نرسد.

سوم، اینکه گاه جنایت مهمی رخ می داده و افرادی در آن متهم بودند و اگر آنها آزاد گذارده می شدند ممکن بود مجرم اصلی فرار کند و به جای امن و امانی بگریزد و لذا تمام افراد متهم را موقتاً برای بازجویی و بررسی توقیف و زندانی می کردند و بعد از مدت کوتاهی که بررسی انجام می شد بی گناهان را با معذرت خواهی یا جبران خسارت وارده آزاد می کردند و مجرم اصلی را برای محاکمه و کیفر دادن نگه می داشتند.»^۱

گفتار اول : زندان در اروپا

^۱. مجله ماهنامه مکتب اسلام، سال بیست و پنجم، شماره اول، ص ۱۳-۱۴.